Установа адукацыі
«Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў»

ЗАЦВЯРДЖАЮ
Рэктар БДУКМ
_______________ Ю. П. Бондар
«___»________________ 2014 г.
Рэгістрацыйны № ВД-____/вуч.

ПАСТАНОЎКА ГОЛАСУ

Вучэбная праграма ўстановы вышэйшай адукацыі
па вучэбнай дысцыпліне для спецыяльнасці
1-18 01 01 Народная творчасць (па напрамках),
напрамку спецыяльнасці 1-18 01 01-01 Народная творчасць
(харавая музыка), спецыялізацыі
1-18 01 01-01 02 Харавая музыка народная

РЕПОЗИТОРИЙ БГУКИ

Мінск
БДУКМ
2014

СКЛАДАЛЬНІК
І. М. Грамовіч, дацэнт кафедры народнапесеннай творчасці, кандыдат педагагічных навук, дацэнт

РЭЦЭНЗЕНТЫ:
А. І. Смагін, прафесар кафедры культуралогіі ПУА «Інстытут сучасных ведаў імя А. М. Шырокава», доктар мастацтвазнаўства;
А. В. Пякуцька, загадчык, прафесар кафедры харавога і вакальнага мастацтва ўстановы адукацыі «Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў», кандыдат педагагічных навук, прафесар

РЭКАМЕНДАВАНА ДА ЗАЦВЯРДЖЭННЯ:
кафедрай беларускай народнапесеннай творчасці ўстановы адукацыі «Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў» (пратакол № 3 ад 22.10.2013 г.);
прэзідыумам навукова-метадычнага савета ўстановы адукацыі «Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў» (пратакол № 2 ад 19.12.2013 г.)

РЕПОЗИТОРИЙ БГУКИ

Адказны за рэдакцыю: В. Б. Кудласевіч
Адказны за выпуск: І. М. Грамовіч

ТЛУМАЧАЛЬНАЯ ЗАПІСКА

Вучэбная дысцыпліна «Пастаноўка голасу» займае важнае месца па падрыхтоўцы кіраўнікоў хору. Гэта адна з галоўных прафілюючых дысцыплін, засваенне якой дапамагае падрыхтаваць высокаадукаванага спецыяліста.

Кіраўнік народнага калектыву павінен валодаць народнай манерай спеваў, ведаць методыку навучання пастаноўкі голасу, творча падыходзіць да вырашэння важнай праблемы сучаснасці – захавання, развіцця і прапаганды традыцый народнапесеннага выканальніцтва, садзейнічаць павышэнню прафесійнага ўзроўню выканальніцкага майстэрства фальклорных калектываў і асобных выканаўцаў.

Практычнае знаёмства студэнта з народнай манерай спеваў пачынаецца з выпрацоўкі навыкаў песеннага дыхання, апоры гуку, дыкцыі і атакі гуку, авалодвання правільным гукаўтварэннем на вакальных практыкаваннях і творах. Важным этапам вучэбнай работы ў класе па пастаноўцы голасу з'яўляецца вывучэнне і авалоданне рэгіянальнымі песеннымі традыцыямі і выканальніцкімі манерамі розных рэгіёнаў Беларусі.

Засваенне дысцыпліны шчыльна звязана з вывучэннем такіх дысцыплін, як «Харавы клас», «Выканальніцкае майстэрства», «Тэорыя музыкі», «Беларуская народнапесенная творчасць» і інш.

Мэта вучэбнай дысцыпліны «Пастаноўка голасу» – даць будучаму спецыялісту неабходныя веды па авалодванні народнай манерай спеваў, выхаваць высокаадукаванага спецыяліста ў галіне народнапесеннага выканальніцтва.

Асноўныя задачы:

– вывучэнне тэхнікі спеваў, у якой вакальная праца накіравана на прастату, натуральнасць і характарнасць спеваў, інструментальную роўнасць гучання голасу;

– выхаванне размоўнай манеры спеваў, выразна асэнсаванага гукаўтварэння праз інтанацыйна-сэнсавы пасыл, які раскрывае агульны змест твора;

– развіццё артыстычных даных праз разуменне драматургіі народнай песні;

– выхаванне музычна-выканальніцкага і мастацкага густу на лепшых узорах народнай і аматарскай творчасці і на падставе вывучэння вопыту выдатных майстроў народных спеваў.

РЕПОЗИТОРИЙ БГУКИ

У выніку вывучэння вучэбнай дысцыпліны студэнт павінен *ведаць:*

– механізм гукаўтварэння і гукавядзення ў народнай манеры спеваў;

– тэхніку правільнага песеннага дыхання;

– народнапесенныя выканальніцкія прыёмы;

– рэгіянальныя асаблівасці народнапесеннага выканальніцтва;

умець:

– свабодна і прафесійна валодаць народнай манерай спеваў;

– карыстацца вакальна-тэхнічнымі навыкамі народнай манеры спеваў;

– выконваць творы а капэла і з суправаджэннем;

– выкарыстоўваць мастацка-выразныя сродкі для перадачы зместу выконваемага вакальнага твора;

– карыстацца прынцыпамі падбору рэпертуару;

валодаць:

– методыкай выкладання сольных спеваў;

– методыкай работы з вакальна-харавымі творамі.

У адпаведнасці з вучэбным планам на вывучэнне дысцыпліны «Пастаноўка голасу» ўсяго адведзена 378 гадзін, з якіх 132 гадзіны – аўдыторныя (індывідуальныя) заняткі. Формы кантролю ведаў студэнтаў – экзамены і залікі.

РЕПОЗИТОРИЙ БГУКИ

ПРЫКЛАДНЫ ТЭМАТЫЧНЫ ПЛАН

Раздзелы, тэмы	Колькасць аўдыторных гадзін (індывідуальныя заняткі)
Раздзел I. Развіццё практычных навыкаў пастаноўкі голасу ў народнай манеры	
Тэма 1. Уводзіны	1
Тэма 2. Авалодванне спеўным дыханнем і яго развіццё	12
Тэма 3. Набыццё навыкаў спеваў кантылены	15
Тэма 4. Фарміраванне дакладнай дыкцыі, работа над словам. Засваенне асаблівасцей дыялектаў	10
Тэма 5. Выпрацоўка чыстай і дакладнай інтанацыі	8
Тэма 6. Згладжванне рэгістравых пераходаў. Пашырэнне дыяпазону	12
Тэма 7. Выпрацоўка рухомасці, гібкасці і палётнасці голасу	9
Раздзел II. Засваенне спецыфічных прыёмаў традыцыйнага народнага гукаўтварэння	
Тэма 1. Знаёмства з асаблівасцямі дыялектаў	6
Тэма 2. Засваенне рэгіянальных выканальніцкіх прыёмаў народнага гукаўтварэння	15
Тэма 3. Авалоданне навыкамі імправізацыі	18
Раздзел III.Фарміраванне творчай асобы студэнта-спевака	
Тэма 1. Авалоданне сродкамі мастацкай выразнасці	6
Тэма 2. Работа над стварэннем мастацкага вобраза	12
Тэма 3. Падбор і фарміраванне рэпертуару	8
Усяго...	**132**

РЕПОЗИТОРИЙ БГУКИ

ЗМЕСТ ВУЧЭБНАГА МАТЭРЫЯЛУ

Раздзел I. Развіццё практычных навыкаў пастаноўкі голасу ў народнай манеры

Тэма 1. Уводзіны

Задачы курса. Месца і роля заняткаў па пастаноўцы голасу ў станаўленні творчай асобы выканаўцы народнай песні. Вызначэнне тыпу і характару голасу, тэмпераменту, артыстычных і музычных даных навучэнца, творчай схільнасці да таго ці іншага жанру.

Тэма 2. Авалодванне спеўным дыханнем і яго развіццё

Песенная ўстаноўка. Віды дыхання. Кіраванне патокам выдыхаемага паветра. Апора дыхання і апора гуку. Авалодванне спеўным дыханнем і яго развіццё. Аваладанне філіроўкай гуку. Знаёмства з разнастайнымі методыкамі паляпшэння спеўнага дыхання і іх апрабаванне.

Тэма 3. Набыццё навыкаў спеваў кантылены

Выпрацоўка кантылены – плаўнага, звязнага, бесперапыннага, свабоднага гучання. Валоданне легата (дакладнага пераходу ад гуку да гуку), партамента, глісанда (слізганне па ўсіх прамежкавых тонах). Набыццё навыкаў спеваў у прымарнай зоне. Спевы практыкаванняў на невялікія інтэрвалы. Дасягненне вакальнага тонусу, мабілізацыі галасавога апарату, уключэнне ў работу патрэбных стэрэатыпаў і асацыяцый. Выпрацоўка навыкаў спеваў у межах квінты, сексты, септымы для жаночых галасоў, у межах септымы, актавы для мужчынскіх галасоў. Ужыванне розных відаў атакі: мяккай, цвёрдай, прыдыхальнай. Удасканальванне плаўнага гукавядзення з ужываннем розных практыкаванняў.

Тэма 4. Фарміраванне дакладнай дыкцыі, работа над словам. Засваенне асаблівасцей дыялектаў

Праца над дыкцыяй пры дапамозе спецыяльных практыкаванняў. Эканомная артыкуляцыя, натуральнае вымаўленне слоў. Аб'яднанне розных галосных. Вымаўленне зычных гукаў. Спалучэнні галосных і зычных гукаў. Трэніровачныя моўныя

РЕПОЗИТОРИЙ БГУКИ

практыкаванні. Трэніровачныя вакальна-моўныя практыкаванні. Авалодванне рэгіянальнымі дыялектнымі асаблівасцямі.

Тэма 5. Выпрацоўка чыстай і дакладнай інтанацыі

Выяўленне індывідуальных недахопаў і шляхоў іх пераадолення. Замацаванне песеннай устаноўкі і развіццё спеўных навыкаў, вызваленне песеннага апарату ад напружанасці, ліквідацыя дэфектаў гукаўтварэння, дакладная перадача мелодыі (рытму, гукавышыннасці, фразіроўкі). Замацаванне высокай пазіцыі для падцягвання інтанацыі.

Тэма 6. Згладжванне рэгістравых пераходаў. Пашырэнне дыяпазону

Знаёмства з рэгістрамі голасу. Засваенне тэхналагічных прыёмаў развіцця дыяпазону. Авалодванне рэгістравымі пераходамі. Авалоданне галаўным і грудным рэзаніраваннем, навыкамі іх аб'яднання. Праца над высокай пазіцыяй гуку. Ускладненне вакальных практыкаванняў, папеўкі больш шырокага дыяпазону. Скачкі, розныя рытмічныя малюнкі, складаныя групоўкі нот. Пашырэнне дыяпазону груднога гучання ў межах септымы, актавы для жаночых галасоў; актавы, дэцымы для мужчынскіх галасоў. Выкананне вакальных практыкаванняў і папевак больш шырокага дыяпазону. Авалодванне навыкамі спеваў скачкоў, папевак у розных тэмпах і больш складаных спалучэннях гукаў.

Тэма 7. Выпрацоўка рухомасці, гібкасці і палётнасці голасу

Удасканальванне вакальнай тэхнікі пры дапамозе практыкаванняў па выраўноўванні галосных па ўсім дыяпазоне. Спевы практыкаванняў на рухомасць голасу ў хуткіх тэмпах, са скачкамі ўверх, уніз.

РЕПОЗИТОРИЙ БГУКИ

Раздзел II. Засваенне спецыфічных прыёмаў традыцыйнага народнага гукаўтварэння

Тэма 1. Знаёмства з асаблівасцямі дыялектаў

Засваенне спецыфікі вымаўлення розных гаворак. Пераймanне народна-выканальніцкай манеры і прыёмаў. Рэдуцыраваныя галосныя. Засваенне тэхнікі спеваў рэдуцыраваных галосных.

Тэма 2. Засваенне рэгіянальных выканальніцкіх прыёмаў народнага гукаўтварэння

Вывучэнне традыцыйнага народнапесеннага выканальніцтва. Засваенне тэхнікі выканання народных мелізмаў. Спевы асноўных і спецыфічных прыёмаў народнага гукаўтварэння: расцягванні слоў на дадатковыя галосныя, паўторнасць складоў, арнаментыкі, слізганняў, прыгукаў, народных мелізмаў і мардэнтаў, глісандуючых гукаў, спадаў, абрываў складоў і інш.

Тэма 3. Авалоданне навыкамі імправізацыі

Знаёмства з метадамі імправізацыйнага выканальніцтва на прыкладзе фальклорнага матэрыялу. Вывучэнне стылявой разнастайнасці беларускага песеннага фальклору. Набыццё навыкаў выканання ўзораў аўтэнтычнага фальклору.

Раздзел III.Фарміраванне творчай асобы студэнта-спевака

Тэма 1. Авалоданне сродкамі мастацкай выразнасці

Выкананне твораў у павольных і хуткіх тэмпах. Выкарыстанне дынамічных адценняў у інтэрпрэтацыі народнай песні. Работа над майстэрствам выканання разнажанравых беларускіх народных песень. Выкарыстанне тэмбральнай афарбоўкі голасу для перадачы сэнсу песні. Праца над фразіроўкай, вакальна-выканальніцкае ўдасканальванне твора.

Тэма 2. Работа над стварэннем мастацкага вобраза

Выкарыстанне спецыфічных метадаў і кірункаў у інтэрпрэтацыі народнай песні. Творчы падыход да стварэння сюжэтнай лініі. Праца над драматургіяй народнай песні. Асэнсаваны падыход да інтанавання музычна-паэтычнага тэксту. Удасканальванне выразнасці і вобразнасці выканання.

РЕПОЗИТОРИЙ БГУКИ

Тэма 3. Падбор і фарміраванне рэпертуару

Выкарыстанне разнажанравага рэпертуару. Дыферэнцыраваны падыход да выбару народных песень. Фарміраванне творчай асобы студэнта-спевака. Актыўная канцэртная дзейнасць. Арганізацыя самастойнай работы па падборы рэпертуару. Развіццё прафесіяналізму ў народнапесенным выканальніцтве.

РЕПОЗИТОРИЙ БГУКИ

ІНФАРМАЦЫЙНА-МЕТАДЫЧНАЯ ЧАСТКА

Літаратура

Асноўная

1. Беларускі фальклор у сучасных запісах. Традыцыйныя жанры. Мінская вобласць / уклад.: В. Д. Ліцвінка, Г. Д. Кутырова. – Мінск: Універсітэцкае, 1995. – 250 с.

2. Беларускі фальклор у сучасных запісах. Традыцыйныя жанры. Гомельская вобласць / уклад.: В. А. Захарава, Р. М. Кавалёва, В. Д. Ліцвінка. – Мінск : Універсітэцкае, 1989. – 384 с.

3. Варфаламеева, Т. Б. Песні Беларускага Панямоння / Т. Б. Варфаламеева. – Мінск : Беларус. навука, 1980. – 220 с.

4. Веснавыя песні / рэд. К. П. Кабашнікаў. – Мінск : Навука і тэхніка, 1979. – 608 с.

5. Вянок беларускіх народных песень / запіс У. Раговіча. – Мінск : Навука і тэхніка, 1988. – 432 с.

6. Елатов, В. И. Песни восточнославянской общности / В. И. Елатов. – Минск : Наука и техника, 1977. – 245 с.

7. Жартоўныя песні / рэд. А. С. Фядосік. – Мінск : Навука і тэхніка, 1974. – 340 с.

8. Жніўныя песні / рэд. А. С. Фядосік. – Мінск : Навука і тэхніка, 1974. – 348 с.

9. Мажэйка, З. Я. Песні Беларускага Паазер'я / З. Я. Мажэйка. – Мінск : Навука і тэхніка, 1981. – 493 с.

10. Мажэйка, З. Я. Песні Беларускага Падняпроўя / З. Я. Мажэйка, Т. Б. Варфаламеева. – Мінск : Беларус. навука, 1999. – 276 с.

11. Можейко, З. Я. Песни Белорусского Полесья / З. Я. Можейко. – М. : Сов. композитор, 1983. – Вып. 1. – 184 с.

12. Можейко, З. Я. Песни Белорусского Полесья / З. Я. Можейко. – М. : Сов. композитор, 1984. – Вып. 2. – 181 с.

13. Песні Беласточчыны / А. С. Фядосік. – Мінск : Беларус. навука, 1997. – 237 с.

14. Раговіч, У. І. Песенны фальклор Палесся. Песні святочнага календара : у 2 т. / У. І. Раговіч. – Мінск : Чатыры чвэрці, 2001. – Т.1. – 526 с.

15. Традыцыйная мастацкая культура беларусаў. Магілёўскае Падняпроўе / уклад. Т. Б. Варфаламеева. – Мінск : Беларус. навука, 2001. – Т.1. – 796 с.

РЕПОЗИТОРИЙ БГУКИ

16. Традыцыйная мастацкая культура беларусаў. У 6 т. Т.1. Магілёўскае Падняпроўе / Т. Б. Варфаламеева, В. І. Басько, М. А. Козенка [і інш.]. – Мінск : Беларус. навука, 2001. – 797 с.

Вучэбна-метадычная

1. *Дмитриев, Л. Б.* Основы вокальной методики / Л. Б. Дмитриев. – М. : Музыка, 2000. – 367 с.

2. *Калугина, Н. В.* Методика работы с русским народным хором: учебник для муз. вузов / Н. В. Калугина. – М. : Музыка, 1977. – 255 с.

3. *Малышева, Н. М.* О пении / Н. М. Малышева. – М. : Сов. композитор, 1988. – 135 с.

4. *Руднева, А. В.* Русский народный хор и работа с ним / А. В. Руднева. – М. : Сов. Россия, 1974. – 88 с.

5. *Савельева, В. П.* Проблемы вокального обучения руководителей народных хоров / В. П.Савельева // Вопросы хорового образования: сб. тр. / Мин-во культуры РСФСР, Гос. муз.-пед. ин-т. – М., 1985. – Вып. 77. – С. 117–131.

6. *Шамина, Л. В.* Работа с самодеятельным хоровым коллективом / Л. В. Шамина. – М. : Музыка,1983. – 176 с.

Дадатковая

1. *Варфоломеева, Т. Б.* Северобелорусская свадьба / Т. Б. Варфоломеева. – Минск : Наука и техника, 1988. – 154 с.

2. Вяселле: Абрад / уклад. К. А. Цвіркі. – Мінск : Беларус. навука. – 2004. – 683 с.

3. Гульні, забавы, ігрышчы / уклад. А. Ю. Лозкі. – Мінск : Беларус. навука, 2003. – 534 с.

4. *Емельянов, В. В.* Развитие голоса. Координация и тренаж / В. В. Емельянов. – СПб : Лань, 1997. – 39 с.

5. *Крывіцкі, А. А.* Сучасная беларуская літаратурная мова і народныя гаворкі / А. А. Крывіцкі; Т-ва па распаўсюджанні паліт. і навук. ведаў БССР. – Мінск, 1961. – 40 с.

6. *Мухаринская, Л. С.* Белорусская народная песня. История развития : Очерки / Л. С. Мухаринская; под ред. З. Я. Можейко. – Минск : Наука и техника, 1997. – 216 с.

7. *Пономарев, Я. А.* Фазы творческого процесса. Исследование проблем психологии творчества / Я. А. Пономарев. – М. : Наука, 1983. – С. 3–27.

РЕПОЗИТОРИЙ БГУКИ

8. *Рожина, Л. Н.* Развитие эмоционального мира личности : учеб.-метод. пособие / Л. Н. Рожина. – Минск : Універсітэцкае, 1999. – 256 с.

Пералік рэкамендуемых сродкаў дыягностыкі

1. Кантроль за самастойным выкананнем заданняў на развіццё і ўмацаванне дыхання, дыкцыі, інтанацыі.
2. Экзамен.
3. Залік.

РЕПОЗИТОРИЙ БГУКИ

Вучэбнае выданне

ПАСТАНОЎКА ГОЛАСУ

Вучэбная праграма ўстановы вышэйшай адукацыі
па вучэбнай дысцыпліне для спецыяльнасці
1-18 01 01 Народная творчасць (па напрамках),
напрамку спецыяльнасці 1-18 01 01-01 Народная творчасць
(харавая музыка), спецыялізацыі
1-18 01 01-01 02 Харавая музыка народная

Карэктар В. Б. Кудласевіч
Тэхнічны рэдактар А. Д. Захарэвіч

Падпісана ў друк 2014. Фармат 60x84 1/16.
Папера пісчая № 2. Рызаграфія.
Ум. друк. арк. 0,76. Ул.-выд. арк. 0,40. Тыраж экз. Заказ .

Выдавец і паліграфічнае выкананне:
УА «Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў».
Пасведчанне аб дзяржаўнай рэгістрацыі выдаўца, вытворцы,
распаўсюджвальніка друкаваных выданняў № 1/177 ад 12.02.2014.
ЛП № 02330/456 ад 23.01.2014.
Вул. Рабкораўская, 17, 220007, г. Мінск.